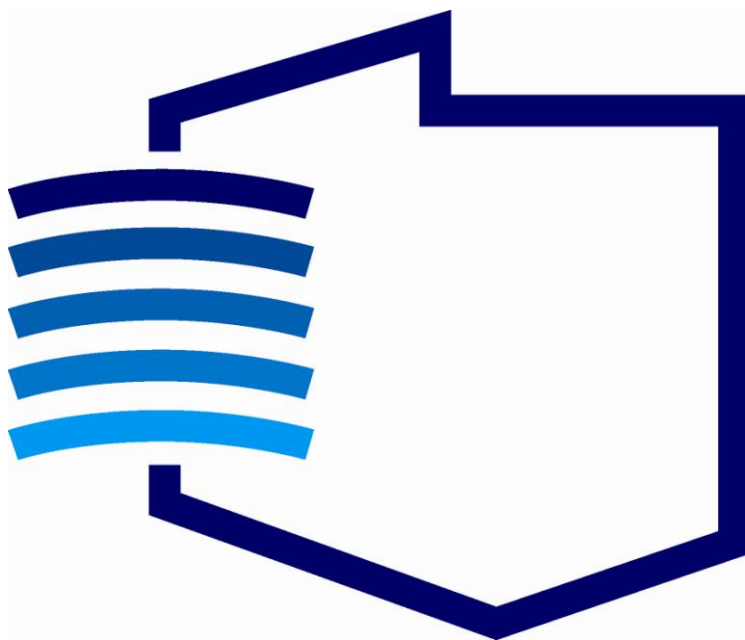

STRATEGIA

ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ 2020

SYNTEZA

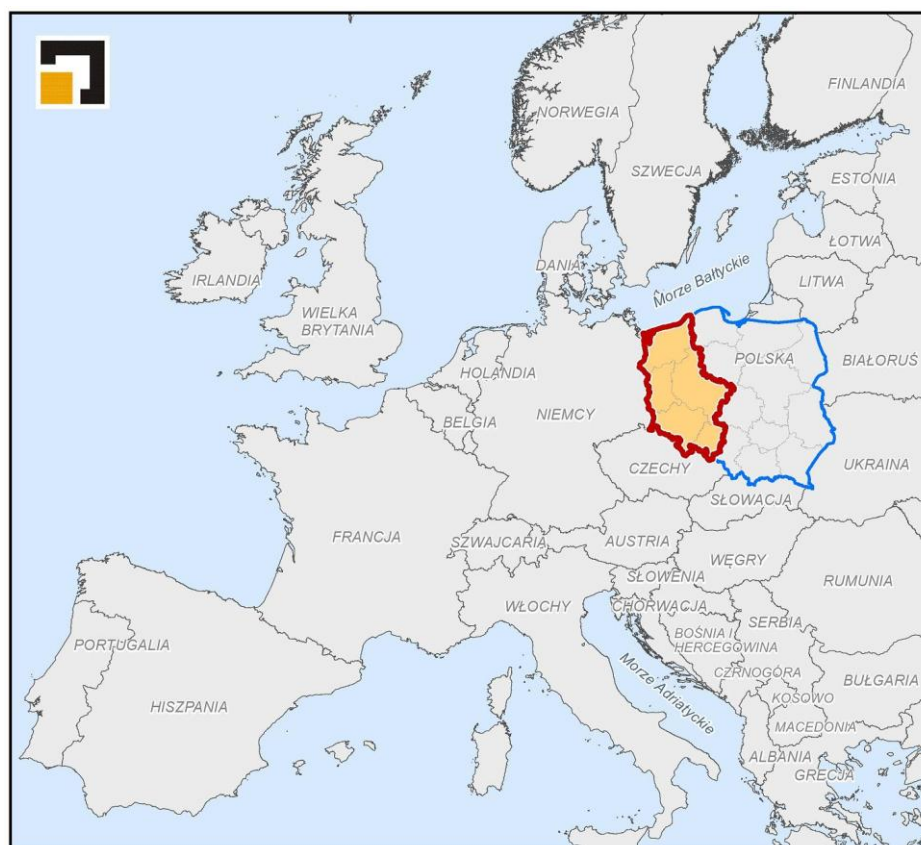

Warszawa, czerwiec 2014

CHARAKTERYSTYKA MAKROREGIONU

Polska Zachodnia obejmuje pięć województw: **dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie oraz zachodniopomorskie**. Makroregion zajmuje 31% powierzchni kraju i stanowi obszar łączący Europę Wschodnią z Zachodnią oraz Południową z Północną. Zachodnia oraz południowa granica makroregionu jest jednocześnie granicą państwa polskiego. Od zachodu sąsiaduje on z trzema wschodnimi krajami związkowymi Niemiec (Brandenburgią, Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Saksonią), a od południa z Czechami. Elementem spajającym przestrzennie Polskę Zachodnią jest **dorzecze Odry, skupiające znaczący potencjał demograficzny, gospodarczy i przestrzenny**. Odra, będąca częściowo granicą państwa, stanowi również istotną oś współpracy pomiędzy polskimi województwami oraz regionami Niemiec oraz Czech. Makroregion zamieszkuje ponad 10 mln osób, co stanowi ok. 26% ludności kraju i jest obszarem o gęstości zaludnienia mniejszej niż średnia krajowa (na każdy kilometr kwadratowy przypada 105 osób, wobec średniej krajowej wynoszącej 123). Jednocześnie Polskę Zachodnią cechuje nieco wyższy od średniej krajowej stopień urbanizacji (w Polsce średnio 61% ludności zamieszkuje miasta, natomiast w makroregionie 62%). Poziom urbanizacji jest odzwierciedleniem gęstej sieci miejskiej i struktury wielkościowej miast, która cechuje się przewagą miast małych. Na jedno miasto w makroregionie przypada 280 km², podczas gdy w Polsce wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 342 km² (dane za 2012 r.).

Obszar Polski Zachodniej na tle kraju i Europy

Źródło: Instytut Rozwoju Terytorialnego

Z przeprowadzonej diagnozy i analizy trendów rozwojowych wyłania się obraz makroregionu zachodniego charakteryzujący się wysokim potencjałem do dynamicznego rozwoju. Wpływa na to jego **położenie na szlaku korytarzy transportowych, bliskość rozwiniętych rynków zbytu, znaczące punkty węzłowe transportu morskiego oraz rozbudowana infrastruktura lotnicza**. Wymienione czynniki dają podstawy dla przepływu kapitału, wiedzy i ludzi.

Rozprzestrzenianiu impulsów rozwojowych sprzyja również **dobrze rozwinięta sieć miast**. Na obszarze Polski Zachodniej funkcjonują wykształcone już obszary metropolitalne Wrocławia, Poznania i Szczecina (jedyne transgranicznego obszaru metropolitalnego w skali kraju), które mają ważne znaczenie dla budowania szeroko rozumianej konkurencyjności całego kraju i są najistotniejszymi czynnikami w zakresie rozwijania współpracy krajowej oraz międzynarodowej. Opole, Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski pełnią natomiast funkcje ośrodków o znaczeniu krajowym, odgrywając istotną rolę w budowaniu konkurencyjności makroregionu.

Zachodnia granica makroregionu stwarza dogodne warunki dla **intensyfikowania współpracy transgranicznej**. Świadczy o tym m.in. wysoki na tle kraju poziom internacjonalizacji gospodarek województw Polski Zachodniej (w 2010 r. jej udział w krajowym eksporcie wyniósł 30%) oraz potencjał doświadczeń władz samorządowych związany z budowaniem powiązań międzyregionalnych transgranicznych i transnarodowych.

Położenie makroregionu sprzyja **wzrostowi zainteresowania ze strony inwestorów oraz zagranicznych i krajowych turystów** (tym bardziej, że Polska Zachodnia posiada bogate walory przyrodnicze, kulturowe i uzdrowiskowe). Najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na poziom atrakcyjności makroregionu dla inwestorów są stosunkowo silne ośrodki wojewódzkie dysponujące wysokiej jakości zasobami pracy, relatywnie dobre powiązania transportowe z Europą Zachodnią, a także istniejący potencjał na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy. Jednym z czynników pozytywnie wpływających na atrakcyjność inwestycyjną tego obszaru jest również wysoki poziom przedsiębiorczości w Polsce Zachodniej, świadczący o dużej aktywności gospodarczej mieszkańców.

Województwa Polski Zachodniej charakteryzuje stosunkowo duże **zróżnicowanie branżowe przemysłu**, co stanowi pozytywną cechę ograniczającą zagrożenia dla rozwoju wynikające z ewentualnego regresu pojedynczych gałęzi produkcji. Największą rolę w przemyśle makroregionu, mierzoną liczbą pracujących oraz wartością produkcji sprzedanej, odgrywa przemysł spożywczy i produkcja wyrobów z metali, pojazdów mechanicznych i ich części, mebli oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, przy czym znaczenie trzech z tych branż (spożywczej, produkcji wyrobów z metali oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych) odpowiada strukturze przemysłu w całym kraju. Cechą specyficzną dla Polski Zachodniej jest **ponadprzeciętny udział przemysłów samochodowego i meblarskiego**. Na terenie Polski Zachodniej funkcjonuje ponadto kilka gałęzi przemysłu przetwórczego, które odznaczają się dużą aktywnością w dwóch lub trzech województwach, lecz ich relatywnie niewielka rola w pozostałych sprawia, że w skali całego makroregionu ich udział nie odbiega od średniej dla Polski. Są to przemysł mineralny, naprawa i konserwacja maszyn oraz urządzeń, przemysł chemiczny, papierniczy, produkcja metali, maszynowy, a także produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych.

MIEJSCE STRATEGII W PORZĄDKU DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 jako strategia ponadregionalna **nie powiela ani nie zastępuje żadnego z krajowych dokumentów strategicznych**. Zachowując komplementarność wobec strategii rozwoju województw, obejmuje zagadnienia współpracy między województwami oraz promuje działania poszerzające możliwości rozwoju partnerskich relacji między nimi. Przyjmując iż **nie stanowi ona sumy pięciu strategii rozwoju województw, zasadniczo nie odnosi się do problemów i wyzwań o charakterze i zasięgu wojewódzkim**, koncentrując uwagę na kwestiach ponadregionalnych. Jej ponadregionalny charakter stanowi przesłankę dla wyboru zakresu wsparcia najbardziej adekwatnego dla makroregionu, to znaczy takiego, które uzupełnia pomoc udzielaną na poziomie krajowym i regionalnym oraz ukierunkowuje działania realizowane z obydwu tych poziomów zarządzania rozwojem na kwestie istotne z perspektywy makroregionu. W efekcie, istotnymi instrumentami wdrożeniowymi Strategii stają się programy rozwoju i programy operacyjne przygotowywane na poziomach krajowym i regionalnym.

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 w świetle dokumentów programowych dotyczących polityki rozwoju.

Źródło: Opracowanie własne.

CELE ROZWOJU I KIERUNKI INTERWENCJI

Przygotowana na potrzeby Strategii diagnoza stała się punktem wyjścia dla określenia **mocnych stron oraz szans rozwojowych dla Polski Zachodniej**, będących podstawą dla budowania jego **przewag konkurencyjnych oraz strategicznych wyzwań**, które stanowią fundament formułowania celów rozwojowych do roku 2020.

Celem głównym strategii jest zwiększenie konkurencyjności makroregionu w wymiarze europejskim. Jego osiągnięcie możliwe będzie dzięki działaniom stymulującym i wzmacniającym kluczowe potencjały rozwojowe makroregionu. Miarą sukcesu w realizacji Strategii będzie wzrost poziomu produktu krajowego brutto per capita według parytetu siły nabywczej w odniesieniu do średniej UE28 oraz podwyższenie wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata.

Osiągnięciu celu głównego ma służyć realizacja trzech celów szczegółowych.

Pierwszy z nich ukierunkowany jest na **zwiększenie integracji przestrzennej i funkcjonalnej makroregionu**. Obecnie w makroregionie zachodnim brakuje odpowiednich powiązań transportowych z największymi metropoliami krajowymi oraz zagranicznymi, a potencjał rozwojowy portów jest ograniczony. Może to prowadzić do marginalizacji znaczenia korytarzy transportowych Polski Zachodniej oraz do zmniejszenia aktywności państw graniczących z makroregionem w obszarze współpracy transgranicznej. Bliskość silnych, europejskich metropolii oraz gęsta sieć ośrodków miejskich sprawia, iż Polska Zachodnia ma szansę stać się obszarem zintegrowanym funkcjonalnie z głównymi ośrodkami aktywności gospodarczej w centrum kraju oraz z ośrodkami Niemiec, Czech i Skandynawii, należącymi do podstawowych obszarów aktywności gospodarczej w Unii Europejskiej. Integracja przestrzenna i funkcjonalna makroregionu będzie miała istotne znaczenie dla intensyfikacji rozwoju nie tylko na tym obszarze, ale również dla całego kraju. Działania w tym zakresie skoncentrują się na poprawie powiązań transportowych, w tym modernizacji Odrzańskiej Drogi Wodnej i inwestycji w obszarze sieci energetycznej. Miarą sukcesu będzie zwiększenie długości dróg ekspresowych i autostrad, wzrost średniej prędkości przejazdu transportem drogowym i kolejowym między ośrodkami wojewódzkimi Polski Zachodniej oraz wzrost pracy przewozowej taborem żeglugi śródlądowej po Odrze.

Większa integracja przestrzenna i funkcjonalna powinna przyczynić się do wykreowania jeszcze lepszych warunków do inwestowania, dlatego drugi cel szczegółowy ukierunkowany jest na **budowę oferty gospodarczej makroregionu**. Zarówno położenie Polski Zachodniej, jak i jej walory kulturowo-przyrodnicze, a także dobry klimat dla rozwoju innowacyjności sprawiają, że obszar ten ma potencjał do przyciągania zarówno inwestorów, jak i turystów. Możliwości współpracy ponadregionalnej służące wykorzystaniu potencjału związanego z tymi atutami obecnie nie są w pełni wykorzystywane. Brakuje przede wszystkim ponadregionalnej, komplementarnej oferty turystycznej, która wykorzystywałaby istniejące zasoby. Rozwojowi Polski Zachodniej służyć będą działania zmierzające do wypracowania oferty gospodarczej bazującej na potencjałach inwestycyjnym i turystycznym. Miarą sukcesu będzie wzrost poziomu kapitału zagranicznego zaangażowanego w Polsce Zachodniej oraz wzrost nakładów inwestycyjnych i poziomu innowacyjności w przedsiębiorstwach.

Trzecim celem Strategii jest **wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego makroregionu**. Efekty realizacji działań w tym celu powinny zapewnić odpowiednie warunki dla dynamicznego rozwoju gospodarki opartej na wiedzy niezbędne dla długofalowego zwiększenia konkurencyjności Polski Zachodniej. Pomimo obecności w makroregionie mocnych ośrodków akademickich, istniejący potencjał naukowo-badawczy nie jest w pełni wykorzystywany, czego wyrazem jest niewielka obecność ośrodków makroregionu w sieciach naukowo-badawczych, zarówno krajowych jak i międzynarodowych, oraz ich niedostateczna współpraca wewnątrz makroregionu. Uczelnie i ośrodki naukowe w niewystarczającym stopniu współdziałają także z przedsiębiorstwami, czy instytucjami wspierającymi innowacyjność. Dla realizacji tego celu konieczne jest podjęcie kroków nastawionych na wzmocnienie ośrodków naukowo-badawczych poprzez usieciowienie i umiędzynarodowienie ich

działalności. Dla optymalnego wykorzystania istniejącego potencjału, a także jego wzmocnienia, niezbędne jest inicjowanie i wspieranie współpracy między ośrodkami naukowo-badawczymi makroregionu oraz z głównymi ośrodkami akademickimi zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. Ważne jest również aby dopasować strukturę kształcenia do wymogów makroregionalnego rynku pracy. Miarami sukcesu w celu trzecim będą: zwiększenie udziału studentów szkół wyższych technicznych w liczbie studentów ogółem, zwiększenie nakładów na działalność B+R oraz zwiększenie udziału zatrudnionych w B+R w liczbie pracujących.

Realizacja zaplanowanych celów strategicznych ma przyczynić się do osiągnięcia wizji rozwojowej, zgodnie z którą w 2020 roku Polska Zachodnia będzie obszarem współpracującym, kreatywnym, atrakcyjnym, mobilizującym i otwartym.

W perspektywie roku 2020 obszar Polski Zachodniej stanie się bardziej niż obecnie rozwinięty gospodarczo. Poprawi się jego spójność terytorialna w wymiarze krajowym oraz europejskim. Polska Zachodnia będzie efektywniej mobilizować posiadane zasoby oraz potencjały. Skuteczne wykorzystanie potencjału współpracy doprowadzi do lepszej integracji wewnętrznej makroregionu. Poprawi się jego wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa.

Zwiększanie nakładów na badania i rozwój oraz na współpracę między ośrodkami naukowymi spowoduje, że Polska Zachodnia będzie bardziej innowacyjna. Jej rozwojowi sprzyjać będą kreatywne zasoby ludzkie i wzrost kapitału społecznego. Dzięki mobilizacji przedsiębiorców i władz publicznych wzmocnić się będzie atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna makroregionu. Polska Zachodnia będzie cechować się otwartością na nowe idee i impulsy rozwojowe zarówno o charakterze gospodarczym jak i społecznym.

System realizacji i koordynacji

Za realizację Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 odpowiedzialny jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego oraz zarządy pięciu województw. Ich zadaniem jest **podejmowanie działań na rzecz tworzenia odpowiednich warunków systemowych** dla urzeczywistniania celów Strategii – właściwych rozwiązań instytucjonalnych i organizacyjnych oraz **budowanie sieci współpracy**.

Strategia wdrażana będzie zgodnie z zasadami polityki regionalnej określonymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. W system instytucjonalny realizacji Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 zaangażowane będą zarówno **podmioty na szczeblu krajowym** (Rada Ministrów, Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju, Podkomitet do spraw rozwoju regionalnego i wymiaru terytorialnego działający przy Komitecie do spraw Umowy Partnerstwa, Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego), jak i **na szczeblu regionalnym** (Zarządy województw Polski Zachodniej).

Szczególne znaczenie ma podtrzymanie dobrej praktyki spotkań **przedstawicieli województw Polski Zachodniej** w ramach Zespołu roboczego do spraw Strategii Rozwoju Polski Zachodniej, a także sieciowa współpraca ich Regionalnych Obserwatoriów Terytorialnych w zakresie gromadzenia informacji statystycznych oraz prowadzenia stałych analiz celem efektywnego wdrażania Strategii.

We wdrażaniu Strategii znaczną rolę odgrywają również **podmioty na poziomie lokalnym** (wszyscy partnerzy, którzy realizują przedsięwzięcia wpisujące się w cele Strategii, w tym przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, uczelnie, organizacje społeczne, organizacje gospodarcze, euroregiony, placówki naukowe, instytuty badawcze, szkoły oraz instytucje kultury).

System monitorowania

Monitorowanie realizacji celów Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 odbywać się będzie m.in. na podstawie przyjętego zestawu wskaźników, który umożliwi obserwację zmian społeczno-gospodarczych w makroregionie. Proces monitorowania pozwoli na odpowiednie **reagowanie i dostosowywanie działań prorozwojowych do pojawiających się wyzwań**, co zapewni adaptacyjność i przyczyni się do zwiększenia skuteczności realizacji przewidzianych celów.

Ze względu na to, że zdecydowana większość środków służących realizacji Strategii pochodzić będzie z programów operacyjnych, w celu monitorowania projektów realizowanych w ramach tych programów wykorzystane zostaną procedury i struktury związane z monitorowaniem wydatkowania funduszy europejskich.

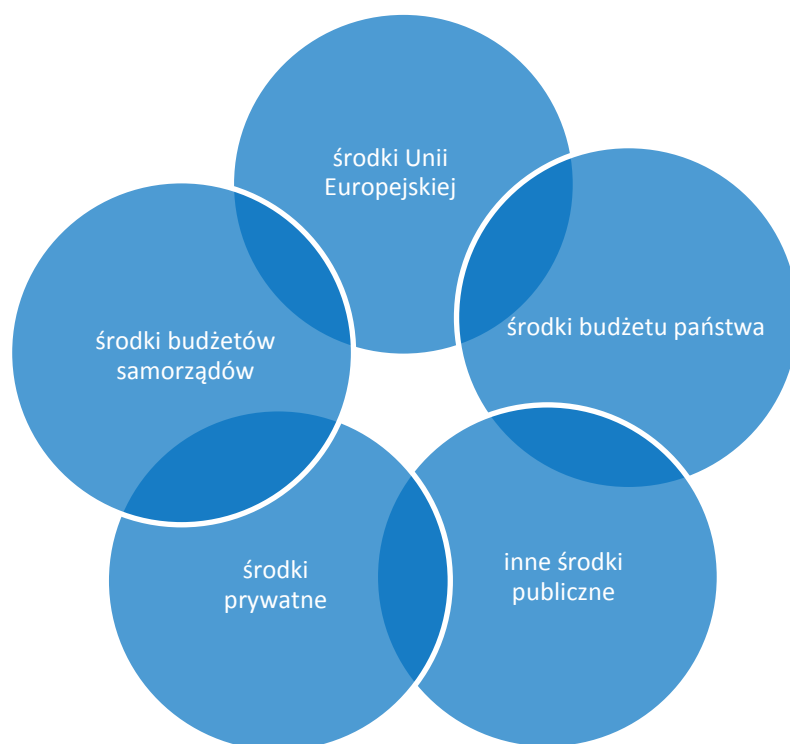
Bieżące monitorowanie będzie polegało na przygotowaniu **informacji o realizacji Strategii** przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego. Informacja będzie omawiana na podkomitecie do spraw rozwoju regionalnego i wymiaru terytorialnego działającym przy Komitecie do spraw Umowy Partnerstwa.

Ponadto opracowywany będzie **raport z realizacji Strategii** służący wsparciu jej strategicznego monitorowania. Raport będzie przygotowywany przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego we współpracy z zarządami województw, a następnie przekazywany Komitetowi Koordynacyjnemu do spraw Polityki Rozwoju (KK PR). Raport będzie podstawą formułowania rekomendacji w zakresie ewentualnej aktualizacji Strategii lub instrumentów realizacyjnych (kontraktów terytorialnych i programów operacyjnych). Będzie on przygotowywany za czas odpowiadający okresowi przygotowywania *raportu o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym kraju*.

Finansowanie

Zgodnie z zasadą montażu finansowego dla realizacji SRPZ zmobilizowane zostaną różne dostępne źródła finansowania, przy szczególnym nacisku na odpowiednie wykorzystanie środków pochodzących z funduszy europejskich w okresie 2014 – 2020, zaprogramowanych w krajowych i regionalnych programach operacyjnych.

Potencjalne źródła finansowania Strategii obejmują

Źródło: Opracowanie własne.

Prace związane z powstaniem Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 **zainicjowane zostały przez pięć województw** (dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie) na podstawie porozumienia zawartego w sierpniu 2010 r. w Szczecinie. Wśród filarów współdziałania w kreowaniu wspólnej strategicznej wizji rozwojowej wskazano elementy łączące regiony Polski Zachodniej, w tym m.in. wolę współpracy w ramach makroregionu, a także dorzecze Odry i transgraniczne położenie. Akcentowano również potrzebę skoncentrowania Strategii na tych wyzwaniach rozwojowych, których charakter i skala wymaga współdziałania w układzie ponadregionalnym, wykraczającym poza granice jednego województwa.

Prace związane z przygotowaniem dokumentu prowadzone były etapowo.

- **Pierwszy etap** posłużył przede wszystkim szczegółowej identyfikacji obszarów współpracy województw, a jego efektem była Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej oraz Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej (Założenia). Prace nad Założeniami nadzorowali marszałkowie województw, a prowadziła je Grupa Sterująca składająca się z przedstawicieli województw i ekspertów zewnętrznych. Opracowanych zostało pięć raportów regionalnych i kilkanaście ekspertyz. Wypracowano także wstępną listę ponadregionalnych przedsięwzięć kluczowych przewidzianych do realizacji w perspektywie do roku 2020. Współpracę oraz wsparcie merytoryczne w tych działaniach zapewnili przedstawiciele ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego.
- **Drugi etap prac** nad dokumentem rozpoczął się w kwietniu 2012 r. wraz z przekazaniem ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego Założeń oraz wniosku o przygotowanie projektu rządowej strategii ponadregionalnej w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Tworzenie dokumentu wspierane było przez środowiska naukowe, w tym m.in. przez ekspertów, którzy na wcześniejszych etapach współpracowali z województwami w przygotowaniu Założeń oraz Instytut Rozwoju Terytorialnego z Wrocławia (IRT), który wniósł znaczący merytoryczny wkład w przygotowanie SRPZ. Zgodnie z zasadą partnerstwa, województwa na bieżąco opiniowały powstające w ministerstwie części Strategii i dyskutowały jej zapisy podczas warsztatów podsumowujących kolejne etapy prac. Sugestie regionów i wsparcie eksperckie przyczyniły się do poprawy jakości dokumentu i zamieszczenia w tekście ważnych uzupełnień podkreślających potencjał i aspiracje makroregionu oraz – co bardzo istotne – zapewniły niezbędną ciągłość między samorządowym i rządowym etapem prac.

KONTAKT

MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY I ROZWOJU

Departament Programów Ponadregionalnych

email: strategiapolskizachodniej@mir.gov.pl

telefon: 22 273 82 00

PRZEDSTAWICIELE SAMORZĄDÓW WOJEWÓDZKICH

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Departament Rozwoju Regionalnego

email: maciej.zathey@dolnyslask.pl

telefon: 71 776 93 91

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Departament Współpracy Międzynarodowej i Regionalnej

e-mail: sekretariat.dm@lubuskie.pl

telefon: 68 456 53 89

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej

email: drp@opolskie.pl

telefon: 77 541 66 10

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Departament Polityki Regionalnej

email: dpr.sekretariat@umww.pl

telefon: 61 626 63 00

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Wydział Zarządzania Strategicznego

email: mszmyt@wzp.pl

telefon: 91 441 11 71

INSTYTUT ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Jednostka Samorządu Województwa Dolnośląskiego

Pracownia Analiz Strategicznych

email: karolina.drewnicka@irt.wroc.pl

telefon: 71 344 52 45

